

Helseinformatikkuka 2011

Torsdag 29. september
sesjon 3B

Velferdsteknologi

Innlegg ved Nina B. Heilemann

Velferdsteknologi og etikk:

- Hvordan kan vi tolke signalene i helsemyndighetenes kommuneveileder?
- Hvilke konsekvenser kan de få?

«Velferdsteknologi, det er fali` det!»

Ludvik er et B-menneske med utpreget høysnue og tydelig angst for gjennomgripende forandringer

Etiske utfordringer med velferdsteknologi

En offentlig veileder til kommunene fra Helse- og omsorgsdepartement:

- Skal gi grunnlag for refleksjon
- Hva er moral og hva er etikk?
- Vurderer moralske og etiske sider ved velferdsteknologi opp mot måten ting gjøres på i helsetjenestene i dag

Mitt ståsted

- **Positiv til bruk av velferdsteknologi**
- **Aktivitet og egenmestring**
- **Kontroll over tilværelsen**

Noen begrepsforklaringer

- Velferdsteknologi kan beskrives ut fra:
  - Sortering etter teknologitype (Teknologirådet)
  - Funksjon og eller hensikt (Veilederen)
  - Målgruppe og institusjoner (Veilederen)

Noen begrepsforklaringer, Teknologirådet

Kategorisering ut fra teknologitype:

- Smarthusteknologi
- Kroppssensorer eller biosensorer
- Sporingsteknologi
- Automatiserte maskiner eller roboter
- Nettbasert teknologi

Noen begrepsforklaringer, Veilederen:

Kategorisering ut fra funksjon- hensikt (1)

Teknologi/ hensikt	Eksempler/funksjon	
Kommunikasjonsstøtte	• Audiovisuelle systemer for direktekontakt • Overvåking	• Innbruddssikring • Pasientinformasjon
Kompensasjonsteknologi	• Varsling- og sikkerhetssystemer • Mobilitetsteknologi • Intelligente proteser	• Ergonomiske tiltak • Sporingssystem • Kognitiv trening og assistanse

Noen begrepsforklaringer

Forts. kategorisering (2)

Teknologi/ hensikt	Eksempler/funksjon	
Hjelp til praktiske oppgaver	• ADL • Medisinering	• Trening • Handling
Sykdoms overvåking	• behandling og omsorg hjemmefra	• Vurdering og overvåking ved institusjon
Fjernbehandlings-teknologi	• Kontroller, oppfølging og medisinering	• Robotkirurgi • Psykologi-tjenester

Noen begrepsforklaringer

Forts. kategorisering (3)

Teknologi/ hensikt	Eksempler/funksjon	
Opptrenings- teknologi	• Trenings- veiledning	• Bevegelses- mobilisator
Underholdnings- teknologi	• Emosjonell og sosial støtte/ stimulering • Sysselsetting	• Selskap (robotdyr, "assistenter", samtalepartner) • Underholdning

Noen begrepsforklaringer

Hva er et offentlig notat?

- En offisiell redegjørelse eller et utkast om en problemstilling og forskjellige løsningsforslag. Ofte skrives notater mellom nivåene i et departement eller til og fra ministre (EMU 2006)
- Notat - veileder?

“Etiske utfordringer med velferdsteknologi”

- Bestilt av Helse- og omsorgsdepartementet
- Levert i september 2010 av Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten
- Utfordringer med teknologi i forhold til dagens helse- og omsorgstjenester

Hovedpunkter i veilederen/notatet ⁽²⁾

Oversikt over de ulike problemstillinger og argumenter som er identifisert:

- Metodikk – litteratursøk
- Uensartet gruppe tiltak
- Ment som veileder til kommunene, men hvem er notatet skrevet til?

Hovedpunkter i veilederen/notatet (3)

Oversikt over de ulike problemstillinger og argumenter som er identifisert:

- Forholdsvis få studier som ser på utbytte av de ulike formene for velferdsteknologi
- Bryter med tradisjonell organisering av helse- og omsorgstjenesten
- Introduserer teknologi på nye områder, nye funksjoner, nye grupper for eks. eldre

Hovedpunkter i veilederen/notatet (4)

Oversikt over de ulike problemstillinger og argumenter som er identifisert:

- Erstatning for menneskelig hjelp og nærhet?
- Uenighet mellom den vitenskapelig-teknologiske og den humanistiske kulturen
- Hvilke midler som egner seg best til å oppnå velferd?

Hovedpunkter i veilederen/notatet (5)

Oversikt over de ulike problemstillinger og argumenter som er identifisert:

- Vurdering av hvilken nytte for hvem
- De moralske utfordringene må vurderes for hver enkelt velferdsteknologi
- Eksempler på hva som må vurderes:
  - Autonomi, integritet, verdighet
  - Konfidensialitet, rett til privatliv
  - Tid til menneskelig kontakt og relasjoner

Hovedpunkter i veilederen/notatet ⁽⁶⁾

Oversikt over de ulike problemstillinger og argumenter som er identifisert:

- Nye ansvarsområder for helsepersonell og pårørende
- Nye involverte grupper: Pårørende, teknologi-leverandører, personell for vedlikehold av teknologi

Hvorfor gir veilederen meg en negativ opplevelse av velferdsteknologi? ⁽¹⁾

- Hvordan er kravet til argumenter for og imot ivaretatt i fremstillingen?
- Velferd- og lykkebegrepene
- Trygghet, Aron Antonovsky
- Sammenligning med dagens omsorgstjenester

Hvorfor gir veilederen meg en negativ opplevelse av velferdsteknologi? ⁽²⁾

- Hva er alternativet i framtiden?
- Mangelfulle treff i litteratursøket
- Veileder til inspirasjon?

Viktige punkter i veilederen

- **Hvorfor veileder?**
- **Hva er endepunktet?**
- **Brukermedvirkning/brukerstyring**

Viktige punkter i veilederen

- **Organisasjon**
- **Behov for videre forskning**
- **Hva skjer:**
  - ❖ Prosjekt i Midt-Norge
  - ❖ Helsedirektoratet

Et eksempel på god veileder

Det Etiske Råds udtalelse om sociale robotter:

- Konsentrert om ett område
- Velfunderte anbefalinger basert på mange samfunnsdebatter
- Greit språk
- Anbefalingene er konkrete og inspirerer til refleksjon og
- <http://etiskraad.dk/Temauniverser/Homo-Artefakt/Anbefalinger/Udtalelse%20om%20sociale%20robotter.aspx>

«Kanskje det kan bli litt bra også?»

Takk for oppmerksomheten!